

Mircea GHIȚULESCU

Sfântu Gheorghe

Alternativa teatrului alternativ

Prin dispariția *Festivalului Atelier* care s-a mutat odată cu Radu Macrinici la Sighișoara, apoi la Baia Mare, Teatrul „Andrei Mureșanu“, condus de Horațiu Mihaiu, s-a văzut în situația de a inventa Festivalul **Trans-form**, adică **Transilvania. Forme teatrale alternative**. Neobișnuit să văd în Transilvania o entitate stilistică în materie de teatru care, în plus, produce forme teatrale alternative, am fost luat prin surprindere și nu mi-am revenit decât în ultimele zile, grație spectacolelor cu **Nu se știe cum** de Luigi Pirandello (Teatrul Nottara, regia Bocsárdi László), **Oglinda** (Teatrul Masca, regia și scenariul Mihai Mălaimare) și **MaMaMagritte** (Teatrul „Andrei Mureșanu“ din Sfântu Gheorghe, regia și scenariul Horațiu Mihaiu). Judecând după cea mai mare parte a spectacolelor, *teatrul alternativ* este de o monotonie fără seamăn, fiind redus la acel tip de *teatru-dans* care se practică astăzi, cu un orgoliu naiv al avangardei, la patru decenii după primele experimente ale Pinei Bausch. El nu mai are nici o legătură cu *Cafeneaua* sau *Macbeth* de Pina Bausch, ci cu discoteca. Nu sunt forme ale teatrului ci ale activității de discotecă ajunse la maturitate, atunci când dansatorii se iau în serios și își închipuie că fac artă. De fapt, este „teatru de mișcare“, jumătate coregrafie, jumătate pantomimă. *Coreo-mimă*, să spunem, inventând un cuvânt apropiat de „pantomimă“. Acest gen de teatru este practicat de regulă de coregrafi sau maeștri de mișcare care s-au hotărât să ia viața pe cont propriu părăsind regizorii cu care lucrează de obicei (Vava Ștefănescu, András Lorant). Ei se pun la adăpostul unor texte literare celebre (*Indiferentul* de Marcel Proust, *Woyzeck* de Buchner) din care păstrează un rezumat al subiectului în chip de libret coregrafic. **Indiferentul** de la Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploiești expune o impresionantă pondere feminină, spectacolul are culoare erotică și atmosferă de epocă, dar declarația realizatorului (András Lorant) din Caietul program ni se pare, pe de o parte năucitoare prin aroganță, pe de alta instructivă prin ignoranță: „La acest material brut apelez eu, la trupul uman și la partitura sentimentelor cântate la acest instrument încă necunoscut“. Și asta după câteva milenii de dans, balet, acrobație și contorsionism. Trupul uman a stat cuminte până acum, așteptând pe András să-l descopere și iată că András a sosit. **Povestirile din orașul invizibil** coregrafiate de Vava Ștefănescu la Gheorgheni nu sunt nici dans, nici teatru, nici pantomimă. Interpreții, nici actori nici dansatori, se trântesc la podea și bat dușumeaua cu palma în cădere, stârnesc praful, stârnesc râsul, stârnesc consternarea, dar nu stârnesc *emoția estetică*. „Ce-i aia ?“ întreabă *coreo-mimii*. „Aia e când actul scenic îmbracă o idee sau un fragment de idee“, spunem noi. Interpreții se îmbată de violența și brutalitatea mișcărilor, ajungând la un stadiu de delir unde nu se mai pot controla. Au în ochi o căutătură rea care nu prevestește nimic bun. Dincolo de pragul fragil al lucidității, se poate întâmpla orice. Am simțit asta și la trânta lui Urai Peter din **Woyzeck** lucrat cu o echipă din Sfântu Gheorghe. Expert în desfigurarea marilor opere literare (**Trei surori** de Cehov, la Cluj-Napoca), Urai Peter vine adesea în România ca profet al vechiului teatru al Pinei Bausch. La

coregrafia sumară din *Trei surori*, care consta în serii de îmbrânceli și rotiri într-un picior, adaugă acum tremuriciul spasmodic al corpurilor pe care le practică și Cosmin Manolescu în *Visa Game*. Partenerul său din Franța, Pascal Allio, tremură minute în șir de parcă și-ar fi vârât degetele în priză. Înțelegi, după atâtea fragmente de teatru așa numit alternativ, nu în cele mai multe cazuri decât forme ale teatrului de amatori de altădată, forme ce au importanța lor în formarea viitorilor profesioniști. Simțind insuficiența acestui „teatru de mișcare”, căci „dans-theater” nu mai poate fi numit, francezii de la Compania Banc Public (Leticia Couasnon și Sebastien Braux) au adăugat un pigment acrobatic care îi îndepărtează de teatru și îi apropie de circ. De altfel, al doilea spectacol francez, intitulat *Mains dans les mains*, aparține Companiei Circo Senso și era compus dintr-un număr de contorsionism interpretat de Marion d’Hooge acompaniată la armonică de Jérôme Canet. Dar, grație expresivității mimice a lui Jérôme Canet care juca foarte de bine naivitatea și ignoranța în problemele acrobatică ale partenerei sale, totul se îmbina în mod fericit într-o succesiune de imagini teatrale ce culminează în final: ea face acrobație cu brațele, el câtă cu armonică pe piept, apoi ea se lipește de el și femeia se transformă în armonică.. Trupele de acest gen sunt un fel de întreprinderi mici și mijlocii, afaceri de familie sau de iubire. Astfel că, după mai multe oferte de teatru alternativ servite nu numai la Sfântu Gheorghe, ci și la Chișinău, Sibiu, etc. ne-am dat seama că însuși teatrul alternativ are nevoie de o alternativă. O alternativă ce nu trebuie inventată și care există de când lumea: acel teatru bazat pe un text impecabil, rostit impecabil de actori impecabili puși în mișcare de regizori care se respectă. Au fost și excepții: incursiunea în universul lui René Magritte realizată de Horațiu Mihaiu, căruia i-am dedicat un comentariu separat dar, în aceeași măsură, *Oglinda* de la Teatrul Masca, realizat de Mihai Mălaimare după o idee din povestirea omonimă a lui Valeri Briusov. Spectacolul ne prezintă fața semnificativă a teatrului de pantomimă și mișcare, după ce în atâtea nefericite cazuri am deplâns fața sa nesemnificativă. La Mălaimare actorul se confundă cu grupul, dar are și libertatea să țâșnească din grup și să se impună ca personalitate aparte, așa cum se întâmplă cu Ana Maria Pâslaru care se adâncește în propria imagine din oglindă, descoperindu-și acolo variatele înfățișări din copilărie la maturitate. O alternativă reală a fost lansarea cărților *Despărțirea gemenilor* de Sebastian Vlad Popa și *Texte teatrale suprealiste* coordonată de Ion Cazaban (ambele la Editura Unitext) și lecturile artistice din Radu Țuculescu (*Cats* sau *Ah, ce familie drăgălașă*), Cătălin Mihuleac (*De-a sclavii cu un biet negru balcanic*) și Mihai Ignat (*Patru cepe degerate*). Un spectacol bine decupat în formula, totuși restrictivă și statică a lecturii, a organizat actorul Florin Vidamski cu scenariul lui Radu Țuculescu. El a pus în mișcare cu deosebit aplomb câțiva actori tineri de la teatrul-gazdă, care au dat contur expresiv personajelor lui Țuculescu. În ce îl privește pe autor nu avem decât admirație pentru temeritatea lexicală de care dă dovadă la o vârstă a clasicismului. El are o asemenea deschidere europeană, încât știe să asimileze licențele literare ale generației *fuck you*, atât de preocupată de tainele sexului, încât îl pomenește la fiecare pas. Dar tabloul familiei, scris de Radu Țuculescu, reflectă, cu o anumită cruzime realitatea mai ales în evaluarea condiției nefericite a femeii contemporane prezentă în trei ipostaze: feminitatea stimulată (soția scriitorului), mutilată (soția doctorului) și ucisă (fata scriitorului).